

LBRIS

We know
books

Starețul Dionisie

Duhovnicul
de la
Sfântul
Munte
Athos

vol. III

Despre monahism și Sfântul Munte

Familia Ortodoxă

București 2023

AU APĂRUT:

Starețul Dionisie - Lumea în vremurile de pe urmă,
Chilia Colciu – Sfântul Munte Athos

Starețul Dionisie - Despre monahism și Sfântul Munte Athos,
Chilia Colciu – Sfântul Munte Athos

PENTRU COMENZI:

magazin online: <https://magazin.familiaortodoxa.ro>

email: magazin@familiaortodoxa.ro

telefoane: 021 312 61 38; 0741 933 264; 0733 319 609

CUPRINS

<i>PROLOG</i>	5
SFÂNTUL MUNTE	9
DESPRE MONAHISM	13
VIAȚA ÎN SFÂNTUL MUNTE	97
VIAȚA DUHOVNICEASCĂ	169
PAGINI DE JURNAL (III)	196
DIVERSE (III)	204
RĂSPUNSURI LA SCRISORI	209
A TREIA SUTĂ DE CAPETE ALE STAREȚULUI DIONISIE	216
<i>NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI</i>	235

acestui veac; să nu scape din vedere că viața monahală nu este scop în sine, ci împlinire a poruncilor Evangheliei, a dragostei de Hristos și de aproapele. Acolo unde acestea nu sunt îndeplinite, nu există monahism, oricare ar fi aparențele exterioare, și nici mântuire. Și, mai ales, nu trebuie să uite niciodată faptul că, așa după cum mărturisește Sfântul Siluan, *„călugărul este un rugător pentru lumea întreagă; și în aceasta stă lucrarea sa de căpătâi ... Și de aceea, nici păstorii Bisericii, nici călugării nu trebuie să se grijească de lucruri lumești, ci să urmeze Maicii Domnului, Care, în biserică, în Sfintele Sfintelor, zi și noapte se învâța întru legea Domnului și petrecea în rugăciune pentru lume”*.

SFÂNTUL MUNTE

Tărâm unic în lume, aflat sub acoperământul Maicii Domnului, Sfântul Munte este de mai bine de o mie de ani locul unde omul se dedică, trup și suflet, împlinirii celei mai înalte meniri ale sale: îndumnezeirea. Având drept model pe Hristos, a doua Persoană a Sfintei Treimi, Care S-a făcut om ca să arate cum poate omul deveni dumnezeu, zeci de mii de bărbați au lăsat în urmă lumea și au venit la Muntele Athos, intrând în arena bătăliilor duhovnicești pentru a deveni sfinți, purtători de Hristos, vase pline de harul Preasfântului Duh. Toți au ales să meargă pe calea cea strâmtă a mântuirii în acest laborator de elită al sfințeniei care este monahismul, chemat să dea cele mai râvnitoare mădulare ale Bisericii Ortodoxe - corabia mântuirii, adevărul și singurul Trup al lui Hristos.

Și într-adevăr, din secolul al X-lea și până astăzi, Sfântul Munte și călugării lui au fost coloana vertebrală a creștinismului, citadela și călăuza Ortodoxiei, inima vieții ei ascetice, farul teologiei dogmatice, patristice, morale și aghiografice răsăritene. Aici au trăit și s-au format unii dintre cei mai de seamă sfinți ai Bisericii Ortodoxe: Grigorie Palama, teologul energiilor necreate ale Sfintei Treimi, Grigorie Sinaitul, Maxim Capsocalivitul, Nicodim Aghioritul, Nil Athonitul, Siluan Athonitul, precum și mari

personalități duhovnicești ca Iosif Isihastul, Sofronie Saharov sau Paisie Aghioritul.

În total, nu mai puțin de 300 de sfinți aghioriti figurează în sinaxare. O parte dintre ei au atins culmile sfințeniei după o viață petrecută în asceză aspră, rugăciune neîncetată și isihie, ajungând să guste din extazul iubirii divine. Alții au fost mărturisitori și mucenici ai drepte credințe, prizoniți și uciși pentru că au respins impunerea ereziei catolice în timpul ocupației cruciaților (1204-1261) ori s-au împotrivit încercărilor de unire cu Roma din anii 1274 și 1439, organizate cu complicitatea împăraților bizantini și a patriarhilor uniuniști de la Constantinopol. Conștienți că lumina Ortodoxiei nu poate fi amestecată cu întunericul ereziilor, monahii athoniți n-au acceptat niciodată ignorarea, deformarea sau bagatelizarea adevărului de credință, așa cum se încearcă și astăzi, prin Mișcarea Ecumenică și dialogul interconfesional pe teme dogmatice.

Nici o descriere a Grădinii Maicii Domnului n-ar fi însă completă fără a sublinia rolul jucat de români în istoria Athosului. De-a lungul vremii, Sfântul Munte a fost vatra de nevoință a monahilor din toate țările ortodoxe, inclusiv a celor români. Prezența călugărilor din ținuturile românești este atestată documentar începând cu secolul al XIV-lea, cu puțin timp înainte ca greutatea întreținerii Muntelui Athos să cadă pe umerii Moldovei și a Țării Românești. Este o realitate unanim recunoscută că fără uriașul ajutor material și moral acordat între secolele XV-XIX de domnitorii și boierii români, mănăstirile din Sfântul Munte n-ar fi putut rezista

sub ocupația otomană și s-ar fi pustiit. Din păcate, cu toate că au dat cele mai mari ajutoare Athosului, românii nu au reușit nici până astăzi să aibă o mănăstire a lor. Monahii români din Muntele Sfânt, al căror număr a variat în timp între 50 și 700-800, s-au nevoit în colibe, chilii și în cele două schituri, Prodromul și Lacu, sau în mănăstirile celorlalte neamuri ortodoxe. Potrivit părintelui Damaschin Grigoriatul, primul traducător athonit contemporan din limba română, monahii români sunt cunoscuți ca „renumiți asceți, postitori, iubitori de liniște și de rugăciune, buni slujitori la biserică, sihaștri vestiți și prietenoși cu toți ceilalți.” Ajunși în pragul dispariției în a doua jumătate a secolului trecut, călugării români din Sfântul Munte sunt astăzi într-un număr de aproximativ 150.

La început de mileniu trei, principala lor misiune, la fel ca și a celorlalți monahi athoniți, este să demonstreze că felul de viață hristocentric e infinit superior modului lumesc de cugetare, de viață și de înfruntare a problemelor existenței. Miza este uriașă, pentru că de rezultatul bătăliei aghioritelor cu duhul lumesc, care a căpătat puteri înmiite, depinde însăși soarta omenirii, așa cum atât de inspirat sesiza părintele Daniil (Sandu-Tudor) de la Rarău în urmă cu aproape un secol: „*Lumea asta întreață dacă se mai ține și nu cade sub blesteme e fiindcă se sprijină pe rugăciunile Muntelui Sfânt.*“

DESPRE MONAHISM

Monahismul e cel mai mare har dumnezeiesc pentru mântuire. Călugărul se roagă totdeauna pentru toată lumea, pentru toată creștinătatea.

Ca și cum ar fi o muscă, cât de mică să fie, când cade în lapte se cunoaște, așa-i călugărul în fața omenirii, fiindcă toată omenirea așteaptă de la călugăr să fie sfânt. Și omul, dacă vede o sminteală la călugăr, se smintește în așa fel de nu-l mai poți aduce la locul lui.

Părinte Dionisie, monahii au căutat dintotdeauna frica lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu. Credeți că monahismul poate să fie un model pentru lumea de astăzi, care nu prea mai are nici un fel de model, nici un fel de criteriu?

Sigur că da. Monahul, dacă își ține demnitatea lui, hotărârea lui și făgăduința care o dat-o la sfântul altar când a primit harul monahismului, e apropiat de Dumnezeu. E altfel. Adică s-a dezbrăcat de omul cel vechi și se osârduiește să fie omul cel bun, omul cel nou. Că omul cel vechi este omul cu toate patimile lui, patimile care îl distrug, îl duc la pieire. Dar mona-

hul s-a dezbrăcat de omul cel vechi și se osârduiește să fie omul cel nou, să ajungă la sfințenia despre care ne vorbește și ne sfătuiește Biserica și toți Sfinții Părinți.

Sigur, omenirea de astăzi, fiind în al VIII-lea veac, după cum scriu Sfinții Părinți, s-a depărtat mult de adevăr, și monahul care are harul cuvântului, care are viața apropiată de Dumnezeu, poate să sfătuiască omenirea spre bine. Dar vezi că, dacă s-a întărit egoismul în omenirea de acum, îi socotește pe monahi ca pe niște oameni netrebniți, oameni care n-au fost în stare să lucreze pentru omenire... și fel de fel de fel de categorisiri. Dar adevărul nu e acela. Adevărul este că toți frații monahi au hotărât și au jurat înaintea lui Dumnezeu sfințenie întru toate și au arma cea mai puternică, smerita cugetare, ca să poată dovedi pe dușmanul mântuirii noastre, ispititorul, cel care a căzut din ceruri. Că asta-i arma cea mai puternică a monahului și a fiecăruia dintre noi – smerita cugetare. (06-04-2002)

Părinte Dionisie, sunt foarte mulți tineri care se îndreaptă spre monahism. Ce sfat le dați, cum să se pregătească pentru viața monahală?

Ca să te duci să te faci monah e cel mai bun lucru. Dar pe cel care se duce să se facă monah trebuie egumenul, starețul, conducătorii mănăstirii să-l întrebe: „De ce ai venit să te faci călugăr?” „– Am venit să mă fac călugăr ca să mă mântuiesc”. „Bun. Ce trebuie să respecte un tânăr care se duce la mănăstire?” Foarte ușor. Să respecte ascultarea superiorului și tăierea vocii lui. Să-i asculte pe conducătorii mănăsti-

rii și niciodată să nu facă ce vrea el, decât numai ce-i poruncesc conducătorii.”

Asta-i temelia cea mai durabilă pentru monahi ca să poată progresa la sigur pentru mântuire. Respectând ascultarea și tăierea vocii, într-un timp mai apropiat sau mai îndelungat pogoară harul Sfântului Duh, smerita cugetare, peste monah. Și dacă te-ai împodobit cu smerita cugetare de-acuma te poți lupta cu duhurile cele rele și cu gândurile cele rele ca o nimica. Pe toate le biruiești, că asta-i arma cea mai puternică a monahului – să aibă smerita cugetare, ascultarea și tăierea vocii. Să te socotești în fața părinților din mănăstire că ești cel mai de pe urmă, ș-atuncea ai un spor.

Da' așa, dacă te duci la mănăstire cu scopul că „să trăiesc bine, să dorm de ajuns, să mănânc de ajuns”, atuncea n-ai făcut nimica, e mai rău. Mai rău! Secretul și adevărul cel mai puternic al începătorului din viața monahală este ascultarea și tăierea vocii, ca el să poată căpăta smerita cugetare. Dacă le ai, astea s armele cele mai puternice care înving toate ispitele vrăjmașului, fără doar și poate.

Și cei ce se pregătesc să devină monahi, care n-au intrat încă în monahism și sunt încă în lume, ce să facă?

Să se gândească. Să se gândească bine, bine, că astea două drumuri sunt tainele Bisericii, ale omului: ori să te căsătorești și să mergi pe drumul adevărului, ori să primești harul monahismului. Nu-i greu. Dacă vii la mănăstire și poți, orice ți-ar spune egumenul, să faci ascultare și să nu-ți faci voia ta niciodată, atun-

cea Bunul Dumnezeu pogoară harul Sfântului Duh peste tine cu smerita cugetare. Astea sunt armele cele mai puternice și mai sigure cu care poți rezista să biruiești răutatea vrăjmașului. (06-04-2002)

Părinte, am vrea să vă punem câteva întrebări legate de viața de mănăstire. Care sunt virtuțile de început sau de bază pe care ar trebui să le aibă un frate de mănăstire la început?

Pentru oricine, oricât de înțelept sau învățat să fie, superior sau cel mai de pe urmă frate, începutul începuturilor este smerita cugetare. Ai intrat în mănăstire, dacă ai smerita cugetare ești cel mai fericit. Nu-i așa că, pentru noi toți care venim la viața monahală, acesta este primul scop – sfânta mântuire, ca să ne mântuim sufletul? Nu am venit pentru altceva. Dacă vii cu alte scopuri, atuncea dai greș. Dar asta-i începutul, începutul începuturilor, să te smerești. Dacă monahul sau fratele începător are smerita cugetare, totdeauna el este în pace.

Vedeți, când a venit Mântuitorul pe pământ, au cântat îngerii din cer: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, și între oameni bunăvoire”. Dacă sufletul fiecăruia dintre noi are pace, atunci ce mai este ca pacea? De exemplu, dacă e liniștit sufletul tău, poți să faci orice rugăciune și știi că rugăciunea aceea ți-o primește Dumnezeu, fiindcă tu faci legătură direct cu Dumnezeu, ești în pace. Nu te gândești că „acela așa mi-a zis și celălalt așa mi-a poruncit și celălalt cutare lucru mi-a orânduit, da' uite că acela s-a uitat urât la mine”. Vezi?

De aceea, trebuie smerita cugetare de prima dată și toată viața, ca să putem introduce în sufletul și în inima noastră pacea cea adevărată. Și, dacă punem smerita cugetare la temelie vieții monahicești, pe aceasta poți zidi toate faptele cele bune, tot turnul faptelor celor bune ca să ajungi până la porțile cerești. Dar temelie aceea s-o ții din scurt, nu care cumva, ajungând spre înălțimea cerului, să zici: „A, am făcut ceva! Eu merg bine”, că tot în momentul acela se dărâmă turnul tău.

Vreau să spun că începutul tuturor faptelor bune este smerita cugetare, dar aceea s-o ținem până la sfârșit. Că ce zice Mântuitorul? „Cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui”. Nu este mai mare primejdie pentru orice creștin decât egoismul. Toate faptele cele rele sunt rele, toate patimile cele contra sfătuirilor Bisericii sunt rele și pedepsitoare, dar toate-s mai ușoare față de înălțarea minții.

Vedeți cum scriu Sfintele Cărți? Sfântul Antonie, când s-a proslăvit, se ducea la ceruri prin vămile văzduhului, și la toate vămile văzduhului el n-avea nimica, dacă era sfânt, dar diavolul zicea: „Ne-ai biruit, Antonie! Ne-ai biruit! Ne-ai biruit!” – „Încă nu! Încă nu!” A doua vamă, a treia vamă, până a ajuns la porțile cerului. Dar atuncea când a intrat în slava lui Dumnezeu și a scăpat de drumul acela în primejdie care era drumul vămilor văzduhului, s-a întors înapoi Sfântul Antonie și a zis: „Acuma, cu ajutorul lui Dumnezeu, v-am biruit!” Că scriu Sfinții Părinți, dacă în momentul acela, cu toate că era sfânt, ar fi zis: „Da, v-am biruit!”, tot în momentul acela ar fi căzut în adâncimile iadului. De aceea este înălțarea minții

cel mai mare pericol și cel mai mare obstacol pentru a căpăta sfânta mântuire. Nu știu dacă ați observat sau ați văzut, sunt la anumite mănăstiri zugrăvite scene cu drumul la cer, cum se urcă călugării la cer și cum mulți cad cu capul în jos, în flăcările iadului.

Părinte, ce ispite apar mai des la începători?

Prima dată, după ideea mea și după cum am citit, înălțarea, înălțarea minții. Că dacă se smerește fratele, n-au putere duhurile cele rele să vină asupra lui.

Dar la tineret vine întâi nenorocirea firii, patimile trupești. De aceea trebuie mare precauțiune. Vedeți, în tinerețe odată se aprinde trupul, și dacă se aprinde trupul de-acuma suntem în primejdie, căci „nu va intra în Împărăția lui Dumnezeu nici un fel de spurcăciune sau întinăciune”. Vezi? Sfânt este Duhul Sfânt, sfinți trebuie să fie și slujitorii Bisericii, slujitorii altarului. Curățirea sufletească și trupească. Nu se pogoară harul Sfântului Duh peste oamenii care sunt întinați. Sub nici un motiv! Trebuie băgare de seamă.

De aceea le spun Sfinții Părinți noilor începători: „Să nu pui mâna fără nici un rost la părțile ascunse, iar când te duci pentru nevoile trupului, cât se poate, aproape să nu pui mâna pe părțile ascunse, ca să nu faci în așa mod ca să înceapă a se gădili trupul.” Dar dacă nu bagi de seamă, întâi pui mâna oleacă, până când se aprinde trupul, până când te dai și ispitei ori cauți să te apropii de alt trup, și aceea-i primejdie îngrozitoare.

Sunt unii care, dacă n-au băgat de seamă, de tineri au pus mâna pe părțile ascunse și au căzut în

patima asta trupească a malahiei. Dar patima asta n-are săturare, cel ce o face nu se satură niciodată. Dacă ai făcut o dată, nu numai cu trupul ai război, de-acuma duhurile cele viclene te îndeamnă și-ți aprind trupul, ca să nu fii curat. Că știu duhurile cele viclene că unde-i spurcăciune nu poate să fie harul Sfântului Duh. Trebuie mare atenție – mai cu seamă tineretul –, cu întinăciunile trupești, că pe urmă devine cum zice acolo în Psaltire, că „nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul”. De aceea, poporul creștinesc-ortodox trebuie să-i învețe pe copii, de mici, ca să fie curați. Curați cu trupul și cu sufletul. Vezi? Asta i-o greutate pe care în timpurile de față nu prea o bagă omenirea în seamă. Și spune: „Nu-i nimic!”...

Părinte Dionisie, ce cărți ar trebui să citească un începător?

Patericul, prima dată. E cel mai ușor, cel mai lesne de înțeles. Vezi că-i scris simplu, așa; cu acela să înceapă. Multe învățături poate să capete noul începător de acolo și chiar și noi,ăștia cei bătrâni, c-avem destule învățături la *Pateric*. Ei, pe urmă, sigur, *Filocalia*.

Dar în general învățături călugărești, deci nu cărți teologice.

Apoi sigur, ca să nu te sui pe scară deodată la înălțime, că atunci cazi. Cum am spus, învățăturile astea monahicești sunt toate, totdeauna, cu smerita cugetare. Nu te învață niciuna ca să-ți iei nasul pe sus, dar astealalte, care-s cărți mai superioare, dacă

începi a le citi, tu de la sineți de-acuma zici: „Eu știu, uitate așa scrie despre cutare lucru”... De aceea toate trebuie judecate cu dreapta socoteală.

Există acum o tendință mai modernă, generalizată. Frații începători doresc foarte mult timp la chilie, pentru rugăciune, pentru studiu, și în schimb nu iubesc nevoințele trupești, munca fizică.

Aceea-i cea mai primejdioasă treabă, aceea-i primejdie. Așa s-au învățat, ca să nu facă oleacă de muncă fizică.

Da, se justifică cu gândul că munca fizică e inferioară și celelalte-s superioare, și noi trebuie să le căutăm pe alea superioare.

Dreapta socoteală, părinte, cum am zis. Dreapta socoteală. Nu se poate una fără alta, sigur.

Dar la începători ce trebuie să predomine: munca fizică sau rugăciunea și slujba?

Astea trebuie să fie îmbrățișate una cu alta. Și rugăciunea, și munca. De exemplu, să avem ore hotărâte, cât timp trebuie să stăm în biserică și să ne rugăm și cât timp să ne facem datoria, ascultarea noastră. Fiecare frate care vine la mănăstire, de orișunde vine, nu vine pentru altceva decât ca să se sfințească, să facă rugăciune, nu-i așa? Dar rugăciunile toate se fac noaptea, cele duhovnicești.

Ei, dar pe urmă ziua trebuie să faci ceva, trebuie să lucrezi ceva, ca să-ți moi patimile, ca să fii și întru ajutorul mănăstirii, că dacă fiecare caută să stea, cine face ascultările mănăstirii? Nu-i așa? Aces-

tea sunt legate una cu alta. Da' nu merge nici așa, să ți se spună că: „nu, nu trebuie să mergi la Liturghie, că ajunge ascultarea”. N-are lumea răbdare astăzi să zică, „mă duc la mănăstire fie și numai să lucrez.” Da' nu-i nici logic, nu-i nici după Dumnezeu, nu se potrivește. Acestea, biserica, rugăciunea și cu ascultările de pe afară sunt îmbrățișate una cu alta.

Toate lucrările astea pe afară sunt ostenicioase. La Sfântul Ioan Scărarul citim că avea un iconom. Atâta se ostenea el ca să fie toate lucrurile cum trebuie, ca mănăstirea să meargă înainte, că seara, când se culca la chilie, așa de obosit era că îi ruga pe doi, trei părinți: „Să mă sculați la biserică că poate n-aud toaca”. Și-apoi se duceau câte doi-trei și-l chemau la biserică, dar iar adormea, iar adormea, și iar adormea, atâta oboseală avea.

Ei, a trecut timpul, a trecut cât l-a ținut Dumnezeu, și a răposat. După ce a răposat, când să-l scoată din groapă, după trei ani, cum e obiceiul la călugări, au găsit că din picioarele lui, care atâta alergau și atâta osteneală făceau pentru mănăstire, curgea mir. Mir curgea din tălpile lui. Și Sfântul Ioan Scărarul a zis: „Vedeți, părinților, cum arată Dumnezeu minune?! Uitate, fratele nostru, care atâta de mult s-a ostenit, nu s-a ostenit stând la Biserică sau făcând metanii; s-a ostenit la ascultările mănăstirii, că acelea sunt ca și cum ai face rugăciune, dacă le faci cu frica lui Dumnezeu.” Și vezi, curgea din tălpile lui mir binemirositor.

Vasăzică, ascultarea mănăstirii vine ca rugăciune dacă o faci cu frica lui Dumnezeu, că monahului, orice ascultare ar avea, nu trebuie să-i lipsească

„Doamne Iisuse Hristoase” din inima și din sufletul lui. Dar dacă tu cu tot dinadinsul ești cu mintea și cu inima numai la lucru, n-ai făcut nimic. De aceea, faci ascultare, dar mintea să fie la „Doamne Iisuse Hristoase”. Și-atuncea ai folos.

Cum credeți că monahul poate să se facă vrednic de Sfânta Împărtășanie, că i-ați pomenit pe „cei care erau vrednici”?

Ei, sigur, trebuie să faci cum ziceau duhovnicii cei bătrâni pe care i-am apucat aici, în Sfântul Munte. Prima dată, pravila și canonul să nu-ți lipsească sub nici un motiv.

Deci pravila rânduită de zi cu zi.

Zi de zi, da. Pravila mănăstirii și canonul de chilie. Adică monahul să vină la pravilă când a bate clopotul. Când a da binecuvântare preotul să fii în biserică și să ieși când a terminat, asta-i pravila. Și pravila la chilie, trebuie să faci canonul.

Orice ar fi, chiar dacă ești obosit peste măsură și riști să întârzi a doua zi la slujbă, trebuie să-l faci, nu?

Da, sigur că da. Acuma, de exemplu, dacă ai fost ocupat undeva într-o ascultare și n-ai putut lua parte la slujbă, a fost greu, atuncea ești scutit. Cum zice un sfânt: „Preotul își pune patrafirul și bucătarul își pune șorțu-n gât, dar plata aceeași este”. Adică de aceea e așa fiindcă sunt un trup, astea sunt în legătură una cu alta, că dacă n-ar mai fi și bucătarul... Da', cum am spus, dreapta socoteală. Să nu zici: „Eh, am treabă, nu am treabă, mă duc la bucătărie, mă duc la bucătărie!”... Dreapta socoteală întru toate.

Părinte, la primirea fraților în mănăstire trebuie făcută o selecție sau trebuie primiți toți și se selectează ei pe urmă?

Totu-i dacă fratele vine cu simplitate duhovnicească, dacă vine expres ca să se mântuiască, trebuie cercetat de duhovnici. El poate nu știe, da' dacă vede cum sunt treburile în mănăstire și dacă le iubește, îl primești. „Tot începutul cu greutate”, nu-i așa? Da' merge, sigur.

Dacă sunt oameni cu probleme psihice, care au probleme cu nervii, îi primești?

D-apoi trebuie răbdare, sigur. „Purtați sarcina unul altuia”. El vine ca să se îndrepte, ca să se tămăduiască, unde să se ducă în altă parte? Orice necaz ar avea, unde altundeva se poate vindeca, decât numai la Dumnezeu, decât la biserică, decât la mănăstire?

Acuma, nouă de ce ne zice „părinți”? Să avem bunătate de părinte peste toți, pentru toți, și să-i îndreptăm cu duhul blândeților. Că dacă n-ai duhul blândeților, devii așa, cum să spun, poruncitor. Ei, dintre frații care vin, rar care să se supună dacă ești poruncitor. Mai mult câștigi cu blândețea, să-l introduci pe orice frate cu blândețe, ca și cum l-ai sfătui, nu hotărât, așa: „Du-te acolo!!! Faci ascultare!” Omenirea, mai cu seamă acuma, s-a slăbit, nu prea are frică de porunci. Da' dacă au duhul blândeților economul sau egumenul sau starețul care-i cu orânduiala asta, mai mult câștigă.

Când trebuie scos un frate din mănăstire, alungat?